

afvigelser fra en tvangsruete og »uberrettiget« køb af f.eks. Ekstra Bladet, en is eller en cigar.

Ved årets udgang var 40 (0,2 pct.) ikke vendt tilbage fra en udgang.

Det bemærkes dog, at der er relativt flere tilfælde af ny kriminalitet fra de anstalter, der er mest restriktive med bevilling af udgang, mens der er relativt færre tilfælde af ny kriminalitet fra de anstalter, der er mest liberale. Der er således en tendens til, at det absolutte antal tilfælde af ny kriminalitet er konstant, uanset antallet af udgangstilladelser!

En tilsvarende tendens kan iagttages inden for den seneste 10 års periode, idet antallet af tilfælde af ny kriminalitet under udgang ligger ret konstant, mens antallet af udgangstilladelser er steget fra 16.384 i 1975 til 25.452 i 1983. Relativt set er der således sket et fald i tilfældene med ny kriminalitet: fra 1,0 pct. i 1975 til 0,5 pct. i 1983.

3. Formålet med udgangstilladelser

Der ses ikke nogetsteds en egentlig formålsbeskrivelse for udgangstilladelserne. Det er dog almindeligvis underforstået, at udgangene skal »vænne den indsatte til« at færdes i samfundet, efterhånden som løsladelsen nærmer sig. I praksis anvendes udgangstilladelserne dog nok så meget som sanktionsmiddel i forbindelse med anstaltens disciplinære system – på linje med bøder og strafcelle.

Denne utilsigtede anvendelse følger af, at udgangscirkuleret på to væsentlige punkter overlader det til et skøn, om en bestemt udgang er »formålstjenlig«, og om der foreligger risiko for »misbrug«. Begrebet »misbrug« er tillige overmåde bredt og upræcist defineret og anvendes i praksis ca. 15 gange så ofte om andre situationer end om »ny kriminalitet«. Derfor indebærer udøvelsen af dette skøn en ganske stor mulighed for vilkårlighed.

Forslagsstillerne finder, at der må opstilles en formålsbeskrivelse for udgangstilladelserne. I overensstemmelse med den opfattelse, at sanktionssystemet primært skal bringe lovovertrædere i stand til at fungere på en tilfredsstillende måde uden ny kriminalitet, foreslås følgende formålsbeskrivelse:

»Der bevilges udgang til indsatte i fængslerne, for at disse i videst muligt omfang kan bevare kontakten med det omgivende samfund. Udgangstilladelser skal sikre en kontinuerlig forbindelse mellem den indsatte og hans familie, opbygning af et socialt sikkerhedsnet, deltagelse i kulturelle og foreningsmæssige aktiviteter samt modvirke umyndiggørelse og fremmedgjorthed.«

Justitsministeren har i besvarelse af spørgsmål nr. S 603 fra medlem af folketinget Jørgen Lenger (se Folketingstidende 1983–84, 2. samling, forhandlingerne sp. 7566) bl.a. udtalt:

»Justitsministeriet er enig i, at deltagelse i kulturelle og foreningsmæssige aktiviteter under udgang fra et fængsel kan være formålstjenlig med henblik på den pågældendes behandling, herunder forberedelsen af hans løsladelse.«

Forslagsstillerne mener, at de nuværende regler er for restriktive til, at det nævnte formål kan opfyldes.

De afgørende hindringer er, at tilladelserne er for få, og at mange indsatte må vente flere år, før de får deres første tilladelse. Det underforståede formål om tilvæning til samfundet besværliggøres, fordi der først er sket en »afvæning«. Dertil kommer, at risikoen for misbrug bl.a. tager udgangspunkt i, hvilken lovovertrædelse den indsatte har begået. Dette er efter forslagsstillerne opfattelse et særdeles upræcist – og dermed helt uanvendeligt – kriterium.

4. Placering af beslutningskompetencen

Forslagsstillerne finder det principielt betænkeligt, at den udøvende myndighed – fængselsledelserne og direktoratet for kriminalforsorgen – besidder den endelige kompetence til at træffe beslutning om et så vitalt spørgsmål for sanktionens hårdhed som udgangstilladelsernes omfang og hyppighed.

Domstolenes afgørelse reduceres på denne måde til upræcise bestemmelser om, at den domfældte i en periode (hvorfor der eventuelt kan trækkes 33 $\frac{1}{3}$ pct.) skal lade sig underkaste en ikke nærmere defineret foranstaltning, hvis indhold ligger uden for den dømmende myndigheds kompetence og i et vist omfang er undergivet vilkårlig administrativ opsyn.

Den indsatte klagemuligheder er begrænset til andre udøvende myndigheder. Ganske vist har justitsministeren i flere tilfælde måttet skride ind og omgøre åbenbart urimelige afslag; men hovedreglen er dog, at den første administrative myndighed altid får sin afgørelse stadfæstet af de øvrige administrative myndigheder i systemet.

Der findes end ikke nogen begrundelsespligt for de trufne afgørelser. Dette følger bl.a. af, at forudsætningerne for udgangstilladelse – »formålstjenlighed« og »risiko for misbrug« – indebærer, at der kan inddrages irrationelle og ukontrollerbare overvejelser i de enkelte afgørelser.